

КОМПЛЕКСНАЯ РАБОТА ПА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ І ЛІТАРАТУРЫ

ТРЭЦІ ЭТАП XXVIII РЭСПУБЛІКАНСКАЙ АЛІМПІЯДЫ

Заканчэнне. Пачатак у № 7.

X КЛАС

Заданне 1. Вызначце і запішыце па-беларуску лексічнае значэнне беларускага і рускага слоў у пары міжмоўных амонімаў.

Уз о р: бел. *люстра* – руск. *люстра*: ‘адшліфаваная паверхня (шкла, металу), здольная даваць адбіткі тых прадметаў, якія знаходзяцца перад ёю, а таксама спецыяльна зроблены прадмет з такой паверхняй’ – ‘падвесны асвятляльны прыбор з некалькімі крыніцамі святла (электралямпамі ці свечкамі) і аздобленай арматурай’.

Максімальная колькасць балаў – 3.

1) кожны – кожны	
2) пара – пара	
3) зычны – зычны	

Заданне 2. Аб’яднайце пары слоў у групы паводле сэнсавых адносін. Назавіце гэтыя групы.

Максімальная колькасць балаў – 5.

Закахацца – утрэскацца, магістрат – магістрант, родны – чужы, смяяцца – плакаць, таварыства – суполка.

Заданне 3. Размяркуйце словазлучэнні ў табліцы.

Максімальная колькасць балаў – 5.

(Б, б)ог яго ведае, (Дз, дз)ень (М, м)оладзі, (Д, д)ынастыя (Р, р)аманавых, (К, к)аралеўства (Б, б)ельгія, (М, м)езазойская (Э, э)ра, (П, п)аўночны (П, п)олюс, (П, п)расвятая (Т, т)ройца, (С, с)іямскі (К, к)от, (Т, т)аніны (С, с)шыткі, (У, у)ральскія (Г, г)оры.

Усе словы з малой літары	1-е слова з вялікай літары	2-е слова з вялікай літары	Усе словы з вялікай літары

Заданне 4. Растлумачце значэнне фразеалагізма. Запішыце прыклады, у якіх названы фразеалагізм выконвае ролю розных членаў сказа.

Максімальная колькасць балаў – 6 (1 + 5).

Альма матар ‘_____’.

Член сказа	Прыклад

Заданне 5. Дакажыце пры дапамозе марфемнага аналізу, што прыведзеныя пары слоў з’яўляюцца амонімамі: *адбівацца* – *адбівацца*, *выпадаць* – *выпадаць*, *гаркавы* – *гаркавы*, *далажыць* – *далажыць*.

Максімальная колькасць балаў – 8.

Марфемная структура	Значэнне	Марфемная структура	Значэнне

Заданне 6. “Напішыце” беларускую частку артыкула ў паралексічным слоўніку да дзеяслова *ткаць*. У двухскладовых формах укажыце націск. Якія слоўнікі называюцца паралексічнымі?

Максімальная колькасць балаў – 7 (6 + 1).

Ткаць	Ткаць
	тку
	ткешь
	ткёт
	ткём
	ткёте
	ткут
	ткал (прош.)
	ткала
	ткало
	ткалі
	тки (пов.)
	ткице

Паралексічны слоўнік – гэта _____.

Заданне 7. Прыведзенае выказванне характарызуецца сэнсавай неадназначнасцю. Запішыце магчымыя варыянты яго значэнняў, паставіўшы патрэбныя знакі прыпынку.

Максімальная колькасць балаў – 3.

Ён выкрыў што ў тых мільёнах гукаў якія чуе на кожным кроку усюды і ў любы час няма сходных між сабою.

Заданне 8. Запоўніце табліцу (с. 84).

Максімальная колькасць балаў – 9

(1 бал за правільны адказ).

Заданне 9. Падкрэсліце два “лішнія” словы ў прыведзеным пераліку тэрмінаў. Выбар абгрунтуйце.

Максімальная колькасць балаў – 4 (2 балы за правільнае вызначэнне, 2 балы за тлумачэнне).

Раман, экспазіцыя, развязка, лірызм, энцыклапедыя, завязка, апавяданне, паэма, эпізод, кульмінацыя, камедыя, байка, верш.

Абгрунтаванне: _____.

Табліца.

№ п/п	Род літаратуры	Аўтар	Сапраўднае імя аўтара твора	Твор	Жанр	Ідэя і яе ўвасабленне
1.				“Слуцкія ткачыкі”	грамадзянская лірыка	любоў да Радзімы і волі праз вобраз васілька
2.	эпас			“Губаты”		дабрыва і міласэрнасць да прыроды, шматфарбнасць навакольнага свету, лірычнасць аповеду
3.		Янка Купала			камедыя з элементамі драмы	канфлікт пакаленняў, высмейванне пыхлівасці і духоўнай абмежаванасці, індывідуалізацыя мовы персанажаў, элементы вадэвілю

Заданне 10. Устаўце прапушчаныя словы, запішыце назву твора і яго аўтара.

Максімальная колькасць балаў – 7.

Трэба дома бываць часцей,
Трэба дома бываць не гасцем,
Каб душою не _____ ,
Каб не страціць святое штосьці.
Не забыць, як падвялы аер
На памытай падлозе пахне,
Як у студню _____ асвер
_____ руку да пахі.

Не забыць сцэжкі той, што цябе
На дарогу выводзіла з дому,
Што у хаце там быў рубель
У цане і па курсу старому.

Не забыць, як марозам злым
_____ пальцы пячэ балюча
І адкуль на стала тваім
Бохан свежага хлеба пахучы.

Помніць свой на _____ цень,
Не забыць, як завуць суседа,
Не забыць, як пяе пад дзень
За вясёлым сталом бяседа.

Трэба дома бываць часцей,
Трэба дома бываць не гасцем,
Каб душою ты стаў чысцей
І не страціў святое штосьці.

Назва твора: _____.

Аўтар твора: _____.

ТЭКСТ ДЛЯ ВОДГУКУ

Бацькаўшчына

Дагарэў за брамай небакрай,
Месяц паміж воблачкаў плыве.
Выйду зноў, як у мінулы май,
Басанож прайдуся па траве.
Дымная, сцюдзёная раса,
Цёмныя ў траве ад ног сляды.
А такога рослага аўса

Я не бачыў доўгія гады.

Бач, хмызы спляліся, як павець,
Светлякі мігцяць, гараць святлей.
Перад тым як звонка ў лозах пець,
Прачышчае горла салавей.
Лашчыцца трава да босых ног.
З далніх паплавоў плыве ракой
Ледзь прыкметны сумны халадок –
Подых юні ўходзячай маёй.
Паімчаць за ёю наўздагон? –
Хоць і схопіш – усё адно падман.
Дзе каханне тых мінулых дзён –
Весніх паркаў бэзавы туман?
Нават шкадаванне – дзе яно?
Зноў вясна, і жаль знікае зноў.
(Так губляюць пах перад вясной
Ссохлыя сцябліны палыноў.)
Ціха цмокае у сне рака.
О, як добра, як прыгожа жыць!
Раска, як русалчына луска,
На вадзе ад месяца гарыць.
А вакол травіцы роснай рай
І бярозак белая сям’я.
Мой чароўны беларускі край,
Бацькаўшчына светлая мая!

У. Караткевіч.

ДАВЕДКІ

Заданне 1.

1) Кожны – ‘*усякі, адзін з усіх*’; кожны – ‘*адносіцца да скуру*’.

2) Пára – ‘*газ, які ўтвараецца пры вытарэнні вады, нагрэтай да высокай тэмпературы; газпадобны стан вады*’; пára – ‘*два аднолькавыя сіметрычныя прадметы, якія складаюць адно цэлае*’.

3) Зычны – ‘*які ўтвараецца пры праходжанні моцнага струменю паветра праз перашкоду ў якім-н. месцы моўнага апарату (пра гукі мовы)*’; зычны – ‘*звонкі, прарэзлівы, гучны*’.

Заданне 2.

1. *Сінонімы*: закахацца – утрэскацца, таварыства – суполка; 2. *антонімы*: родны – чужы, смяяцца – плакаць; 3. *паронімы*: магістрат – магістрат.

Табліца 1.

№ п/п	Род літаратуры	Аўтар	Сапраўднае імя аўтара твора	Твор	Жанр	Ідэя і яе ўвасабленне
1.	лірыка	Максім Багдановіч	Максім Багдановіч	"Слуцкія ткачыкі"	грамадзянская лірыка	любоў да Радзімы і волі праз вобраз васілька
2.	эпас	Генрых Далідовіч	Генрых Далідовіч	"Губаты"	аповяданне	дабрыня і міласэрнасць да прыроды, шматфарбнасць навакольнага свету, лірычнасць аповеду
3.	драма	Янка Купала	Іван Луцэвіч	"Паўлінка"	камедыя з элементамі драмы	канфлікт пакаленняў, высмейванне пыхлівасці і духоўнай абмежаванасці, індывідуалізацыя мовы персанажаў, элементы вадэвілю

Каментарый: 1 бал за кожную правільна вызначаную групу. Прымаюцца іншыя варыянты аб'яднання пар слоў у групы, калі яны лагічна абгрунтаваны.

Заданне 3.

Усе словы з малой літары	1-е слова з вялікай літары	2-е слова з вялікай літары	Усе словы з вялікай літары
бог яго ведае; мезазойская эра; сіямскі кот	Дзень моладзі; Паўночны полюс; Уральскія горы; Таніны сшыткі	дынастыя Раманавых	Каралеўства Бельгія; Прасвятая Тройца

Заданне 4.

Альма матар – 'вобразная назва ўніверсітэта, вышэйшай навучальнай установы'.

Прыкладныя варыянты адказаў на другую частку задання:

1. БДУ для мяне сапраўдная альма матар.
2. Наша альма матар выйшла на суботнік.
3. Задача студэнта – бараніць сваю альма матар.
4. У маёй альма матар часта адбываліся розныя мерапрыемствы.
5. Універсітэт, мая альма матар, і цяпер часта ўспамінаецца мне.

Заданне 5.

Марфемная структура	Значэнне	Марфемная структура	Значэнне
ад-бі-ва-ц-ца	ад біць, адбіць, адбіваць (адкалоць, адшчапіць і інш.)	адбі-ва-ц-ца	адбіць, адбітак (адлюстроўвацца)
вы-пад-а-ць	вывальвацца, падаць і інш.	выпад-а-ць	тое, што не абумоўлена прычынай, выпадкова
гаркав-ы	картавы	гарк-ав-ы	горкі
далаж-ы-ць	паведаміць, зрабіць даклад	да-лаж-ы-ць	дадаць, дакладзі

Заданне 6.

Ткаць	Ткаць
тку	тку
тчэш	ткешь
тчэ	ткёт
тчэм	ткём
тчацэ	ткёте
ткуць	ткут
ткаў	ткал (прош.)

ткала (ж.)	ткала
ткала (н.)	ткало
ткалі	ткалі
тчы (заг.)	тки (пов.)
тчыце	тките

Паралексічны слоўнік фіксуе словы, якія пры адносным сэнсавым і фармальным падабенстве характарызуюцца адрозненнямі ў фанетычнай і марфалагічнай структуры, слова- і формаўтварэнні, націску. А самі словы называюцца паралексамі (ад грэч. *para* – блізка і *lexis* – слова).

Каментарый: Пры падрыхтоўцы да алімпіяды як вучням, так і настаўнікам пажададна звярнуць увагу на Беларуска-рускі паралексічны слоўнік-справочнік: Пособіе для учителя / [И. В. Войнич, Л. П. Кунцевич, Л. А. Мельникова и др.]; под ред. А. Е. Михневича. – Минск : Нар. асвета, 1985. – 336 с.

Заданне 7.

1) Ён выкрыў, што ў тых мільёнах гукаў, якія чуе, на кожным кроку, усюды і ў любы час няма сходных між сабою.

2) Ён выкрыў, што ў тых мільёнах гукаў, якія чуе на кожным кроку, усюды і ў любы час няма сходных між сабою.

3) Ён выкрыў, што ў тых мільёнах гукаў, якія чуе на кожным кроку, усюды і ў любы час, няма сходных між сабою.

Заданне 8.

Гл. табліцу 1.

Заданне 9.

1) *Лірызм* (характарыстыка настраёнасці, спосабу пабудовы дыялогу паміж аўтарам і чытачом); 2) *энцыклапедыя* (від навуковага выдання).

Абгрунтаванне: Гэтыя словы не адпавядаюць агульнаму значэнню прыведзеных тэрмінаў: абазначэнне жанраў літаратуры або элементаў сюжэтна-кампазіцыйнай будовы твора.

Заданне 10.

Прапушчаныя словы: ачарсцвец, цыбаты, запускае, клямка, іржышчы.

Назва твора: "Трэба дома быць часцей".

Аўтар твора: Рыгор Барадулін.

XI КЛАС

Заданне 1. Вызначце і запішыце па-беларуску лексічнае значэнне беларускага і рускага слоў у кожнай пары. Як называецца з’ява гукавога супадзення слоў, якія у беларускай і рускай мовах адроўніваюцца паміж сабою значэннем?

Узор: бел. *люстра* – руск. *люстра*: ‘адшліфаваная паверхня (шкла, металу), здольная даваць адбіткі тых прадметаў, якія знаходзяцца перад ёю, а таксама спецыяльна зроблены прадмет з такой паверхняй’ – ‘падвесны асвятляльны прыбор з некалькімі крыніцамі святла (электралампамі ці свечкамі) і аздобленай аратурай’.

Максімальная колькасць балаў – 4 (3 + 1).

1) падарожнік – подорожник	
2) твар – тварь	
3) вядомы – ведомый	
Гэтая з’ява называецца...	

Заданне 2. Аб’яднайце пары слоў у групы паводле сэнсавых адносін. Назавіце гэтыя групы.

Максімальная колькасць балаў – 5.

Вязнуць – грузнуць, дзейсны – эфектыўны, зблізіць – аддаліць, натуральны – штучны, рэгрэс – рэгрэсія.

Заданне 3. Размяркуйце словазлучэнні ў табліцы.

Максімальная колькасць балаў – 5.

(А, а)фрыканскі (К, к)антынент, (Дз, дз)ень (Б, б)ібліятэк, (Дз, дз)ень (К, к)анстытуцыі, (З, з)імовая (А, а)лімпіяда, (З, з)накі (З, з)адзяка, (К, к)аралеўства (Н, н)арвегія, не давядзі (Г, г)оспадзі, (П, п)аўночная (Ш, ш)ырата, службы-целі (Ф, ф)еміды, (С, с)онечная (С, с)істэма.

Усе словы з малой літары	1-е слова з вялікай літары	2-е слова з вялікай літары	Усе словы з вялікай літары

Заданне 4. Патлумачце значэнне фразеалагізма. Запішыце прыклады, у якіх названы фразеалагізм выконвае ролю розных членаў сказа.

Максімальная колькасць балаў – 6 (1 + 5).

Галаву прыхінуць ‘_____’.

Член сказа	Прыклад

Заданне 5. Запоўніце табліцу, вызначыўшы часцінамоўную прыналежнасць вылучанага слова.

Максімальная колькасць балаў – 5.

Сказ	Часціна мовы
1) Людзі дапамогуць, <i>толькі</i> сам рук не апускай.	
2) На дварэ яшчэ <i>толькі</i> развіднелася.	
3) Чаго там <i>толькі</i> не было!	
4) <i>Толькі</i> я лягу і вочы закрою, бачу я вас прад сабою.	
5) У вагоне было ўсяго <i>толькі</i> некалькі чалавек.	

Заданне 6. Аднавіце прыведзены ніжэй дыялог, выкарыстаўшы неабходныя тэрміны роднасці і сваяцтва.

Максімальная колькасць балаў – 3.

Размаўляюць два мужчыны.

– Слухай, – пытаецца адзін у другога, – дык вы з Валерыкам _____?

– Ну, – адказвае той, – Валерык мой _____.

Суразмоўца нейкі час думае, а пасля ўдакладняе:

– Гэта ты ў яго дзіця хрысціў?

Другі рагоча:

– Той, хто дзіця хрысціць, – _____, а ён родны брат маёй жонкі, значыць – _____.

Заданне 7. Устанавіце адпаведнасць паміж сімваламі і словамі *заходні* (1), *дзьмуць* (2), *плакаць* (3), *дыхаць* (4), *вясёлы* (5), паставіўшы адпаведную лічбу.

Адкажыце, ці можа сімвалічнае пісьмо стаць агульнаразумелай універсальнай мовай. Адказ абгрунтуйце.

Максімальная колькасць балаў – 6.

Абгрунтаванне: _____.

Заданне 8. Запоўніце табліцу (с. 87).

Максімальная колькасць балаў – 9

(1 бал за правільны адказ).

Заданне 9. Адзначце “лішняе” ў прыведзеным пераліку тэрмінаў. Выбар абгрунтуйце.

Максімальная колькасць балаў – 2.

Барока, сентыменталізм, аповесць, кульмінацыя, рэалізм, паэма, раман, рамантызм, класіцызм.

Правільны адказ: _____.

Абгрунтаванне: _____.

Заданне 10. Устаўце прапушчаныя словы. Запішыце назву твора, псеўданім і сапраўднае імя аўтара, час напісання твора.

Максімальная колькасць балаў – 9

(1 бал за кожны правільны адказ).

Вобразы міляя роднага краю,

_____ і радасць мая!

Што маё сэрца да вас парывае?

Чым так прыкованы я.

К вам, мае ўзгорачкі роднага поля,

Рэчкі, курганы, лясы,

Таблица 1.

№ п/п	Род літаратуры	Аўтар	Сапраўднае імя аўтара твора	Назва твора	Жанр	Ідэя і яе ўвасабленне	Характэрная цытата – ілюстрацыя з твора
1.	лірыка			“Явар і каліна”	пейзажная / філасофская лірыка	ідэя вечнасці жыцця, кахання, гармонія чалавека і прыроды. Адухаўленне вобразаў дрэваў	
2.	эпас / ліра-эпас		Канстанцін Міцкевіч			аўтабіяграфічны твор. Шырокае адлюстраванне народнага побыту і прыроды. Філасофская ідэя зямлі і волі.	Мой родны кут, як ты мне мілы!
3.		Янка Купала			сацыяльна-філасофская драма	пошукі маладым пакаленнем рэальных шляхоў вызвалення Бацькаўшчыны	Сымо н: На вялікі сход! Па Бацькаўшчыну!!!

Поўныя ____ і жалбы нядолі,

Поўныя ____ красы?

Толькі я лягу і вочы закрыву,

Бачу я вас прад сабой.

Ціха праходзіце вы, як жывыя,

____ мілай красой.

Чуецца гоман мне спелае нівы,

Ціхая жалба палёў,

Лесу высокага шум-гул шчаслівы,

Песня ____ дубоў...

Вобразы мілыя, вобразы смутныя,

Родныя вёскі і люд,

Песні цягучыя, песні пакутныя!..

Бачу і чую вас тут.

Назва твора: _____.

Псеўданім аўтара твора: _____.

Сапраўднае імя аўтара: _____.

Час напісання твора: _____.

ТЭКСТ ДЛЯ ВОДГУКУ

Максіму Багдановічу

Калі паміраюць паэты,
Што ні перад кім не гнуцца, –
У чалавецтва прасветы
На ўсе вякі застаюцца.
І ні пры чым тут гены,
Што правяць жыццём і светам,
Паэтам няма замены,
Няма замены паэтам!
Калі паміраюць паэты,
Калі яны паміраюць, –
Няпраўда, што ўсе сакрэты
Нам яны пакідаюць.
Яны забіраюць з сабою
Талент свой адмысловы,
Кінуўшы ў мора людское
Свае несмяротныя словы.
Калі паміраюць паэты,
Што ні перад кім не гнуцца, –
У чалавецтва прасветы
На ўсе вякі застаюцца.

А. Грачанікаў.

ДАВЕДКІ

Заданне 1.

1) Падарожнік – а) ‘чалавек, які падарожнічае, вандруе; вандроўнік’; б) ‘той, хто знаходзіцца ў дарозе’; в) ‘трыпутнік’; падарожнік – ‘прыдарожная трава’.

2) Твар – ‘нярэдня частка галавы чалавека, аблічча’; тварь – а) ‘усякая жывая істота’; б) ‘дрэнны, подлы чалавек’.

3) Вядомы – а) ‘такі, пра якога ведаюць; які карыстаецца шырокай папулярнасцю; савуты’; б) ‘які ідзе пад чыёй-н. камандай’; ведомый – ‘які ідзе пад чыёй-н. камандай’.

Гэтая з’ява называецца міжмоўнай аманіміяй.

Заданне 2.

1. **Сінонімы:** вязнуць – грузнуць, дзейсны – эфектыўны; 2. **антонімы:** зблізіць – аддаліць, натуральны – штучны; 3. **паронімы:** рэгрэс – рэгрэсія.

Каментарый: 1 бал за кожную правільна вызначанаую групу. Прымаюцца іншыя варыянты аб’яднання пар слоў у групы, калі яны лагічна абгрунтаваны.

Заданне 3.

Усе словы з малой літары	1-е слова з вялікай літары	2-е слова з вялікай літары	Усе словы з вялікай літары
знакі дзяка; не давадзі госпадзі; паўночная шырата	Афрыканскі кантынент; Дзень бібліятэкі; Сонечная сістэма	зімовая Алімпіяда; служыцелі Феміды	День Канстытуцыі; Каралеўства Нарвегія

Заданне 4.

Галаву прыхінуць – ‘прытуліцца, знайсці прыстанішча’.

Прыкладныя варыянты адказаў на другую частку задання:

1. Часта не было дзе галаву прыхінуць у паходзе.

2. Галаву прыхінуць у сваім доме – памкненне кожнага чалавека.

Табліца 1.

№ п/п	Род літаратуры	Аўтар	Сапраўднае імя аўтара твора	Назва твора	Жанр	Ідэя і яе ўвасабленне	Характэрная цытата – ілюстрацыя з твора
1.	лірыка	Янка Купала	Іван Луцэвіч	"Явар і каліна"	пейзажная / філасофская лірыка	ідэя вечнасці жыцця, кахання, гармонія чалавека і прыроды. Адухаўленне вобразаў дрэваў	радок з твора
2.	эпас / ліра-эпас	Якуб Колас	Канстанцін Міцкевіч	"Новая зямля"	паэма	аўтабіяграфічны твор. Шырокае адлюстраванне народнага побыту і прыроды. Філасофская ідэя зямлі і волі.	Мой родны кут, як ты мне мілы!
3.	драма	Янка Купала	Іван Луцэвіч	"Раскіданае гняздо"	сацыяльна-філасофская драма	пошукі маладым пакаленнем рэальных шляхоў вызвалення Бацькаўшчыны	С м о н: На вялікі сход! Па Бацькаўшчыну!!!

3. З-за доўгіх пераходаў не атрымлівалася галаву прыхінуць;

4. Я папрасіўся ў хату галаву прыхінуць на ноч.

5. Салдат меў гарачае жаданне галаву прыхінуць для адпачынку.

Заданне 5.

Сказ	Часціны мовы
1) Людзі дапамогуць, <i>толькі</i> сам рук не апускай.	злучнік (умоўны)
2) На дварэ яшчэ <i>толькі</i> развіднелася.	прыслоўе
3) Чаго там <i>толькі</i> не было!	часціца (узмацняльная)
4) <i>Толькі</i> я лягу і вочы закрою, бачу я вас прад сабою.	злучнік (часавы)
5) У вагоне было ўсяго <i>толькі</i> некалькі чалавек.	часціца (вылучальна-абмежавальная)

Заданне 6.

Размаўляюць два мужчыны.

– Слухай, – пытаецца адзін у другога, – дык вы з Валерыкам *сваякі*?

– Ну, – адказвае той, – Валерык мой *швагер*.

Суразмоўца нейкі час думае, а пасля ўдакладняе:

– Гэта ты ў яго дзіця хрысціў?

Другі рагоча:

– Той, хто дзіця хрысціць, – кум, а ён родны брат маёй жонкі, значыць – *швагер*.

Даведка:

Кум – ‘хросны бацька ў адносінах да бацькоў хросніка і да хроснай маці’.

Сваяк – ‘той, хто знаходзіцца ў сваяцтве з кім-н., роднасці не па крыві, а па шлюбе (адносіны паміж роднымі тых, хто жаніўся)’.

Швагер – ‘брат жонкі або муж сястры ці швагеркі’.

Швагерка – ‘жончына сястра’.

Заданне 7.

вясёлы дыхаць плакаць дзьмуць заходні

Каментарыі: Паўнаўартаснай агульна-разумелай мовай сімвалічнае пісьмо стаць не можа, таму што ў яго аснове знакавая сістэма, якую так жа неабходна запамінаць, як словы *дыхаць*, *вясёлы* і інш.

Сімвалічнае пісьмо складаецца са знакаў, для якіх сувязь паміж сімвалам і азначаемым усталёўваецца па дамоўленасці. Гэтым яно падобнае на іншую сістэму, якая складаецца са знакаў. Напрыклад, дарожныя знакі: для таго, каб атрымаць правы, даводзіцца здаваць іспыты і на ведах гэтых знакаў. І яшчэ: калі б гэтая сістэма была ўніверсальная, то можна было б адразу ўсё прачытаць і запісаць і не марнаваць час на рашэнне прапанаванай задачы.

Заданне 8. Гл. табліцу 1.

Заданне 9.

Правільны адказ: *кульмінацыя* (‘момант, перыяд найвышэйшага ўздыму, напружання ў развіцці чаго-небудзь’).

Абгрунтаванне: Гэты тэрмін абазначае элемент сюжэтна-кампазіцыйнай будовы твора; усе іншыя тэрміны абазначаюць мастацкія сістэмы або жанры.

Заданне 10.

Прапушчаныя словы: *смутак*, *смутку*, *смутнай*, *ззяючы*, *магутных*.

Назва твора: “Родныя вобразы”.

Псеўданім аўтара твора: Якуб Колас.

Сапраўднае імя аўтара: Канстанцін (Міхайлавіч) Міцкевіч.

Час напісання твора: 1882.

Падрыхтавалі
Усевалад РАГОЙША,
Аляксандр РАДЗЕВІЧ,
Ірына САВІЦКАЯ.